

درآمدی بر مدیریت دانش در کلام رهبری

دکتر محمد عباسی

مهدی زندیان

تابستان ۱۳۹۷

سرشناسه	:	۱۳۴۷ زندیان، مهدی،
عنوان و نام پدیدآور	:	مهدی زندیان، محمد عباسی؛ ویراستار علمی درآمدی بر مدیریت دانش در کلام رهبری/فتح‌الله رشیدزاده.
مشخصات نشر	:	۱۳۹۷، تهران: دانشکده علوم و فنون فارابی
مشخصات ظاهری	:	ذ، ۳۳۱ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۷۳۷۶-۸۷-۴: ۲۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
موضوع	:	۱۳۱۸ - -- دیدگاه درباره مدیریت خامنه‌ای، سیدعلی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، دانش

استاد دانشکده علوم و فنون فارابی

نام کتاب: درآمدی بر مدیریت دانش در کلام رهبری

تألیف: دکتر محمد عباسی و مهدی زندیان

ویراستار علمی: دکتر فتح‌الله رشیدزاده

مدیر اجرایی: یونس خانی

ویراستار ادبی: جواد یعقوبی

صفحه‌آرا: جواد یعقوبی

طراح جلد: بختیار شهبازی

تاریخ انتشار: تابستان ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول

تمامی حقوق اعم از چاپ، تکثیر و نسخه‌برداری برای ناشر محفوظ است. (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است).

تلفن ناشر: ۲۹۹۴۲۶۵۸ صندوق پستی: ۴۵۷۳ - ۱۹۳۹۵

این کتاب باستاندمجوز شماره ۵۰/۸۲۰/۹/۱۶۳۳۱ مورخه ۱۳۹۶/۱۰/۰۶ موسسه پژوهشی انقلاب اسلامی به چاپ رسیده است.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
پیشگفتار.....	ط
فصل اول کلیات	۱
۱-۱- مقدمه	۱
۱-۲- تعریف نظری و اصطلاحی	۱
۱-۳- مفاهیم	۳
۱-۴- جریان تبدیل دانش	۷
۱-۵- ویژگیهای دانش	۹
۱-۶- انواع دانش	۱۱
۱-۷- مدیریت اطلاعات و مدیریت دانش	۱۶
۱-۸- اهمیت و ضرورت مدیریت دانش	۱۷
۱-۹- مزایای مدیریت دانش	۲۰
۱-۱۰- تاریخچه مدیریت دانش	۲۱
۱-۱۱- تاریخچه مدیریت دانش در ایران	۲۴
۱-۱۲- دوره‌ها و زمینه‌های تاریخی مدیریت دانش	۲۴
۱-۱۳- تعاریف مدیریت دانش	۲۹
۱-۱۴- عناصر اساسی مدیریت دانش	۳۲
۱-۱۵- اهداف مدیریت دانش	۳۳
۱-۱۶- رویکردهای مدیریت دانش	۳۴
۱-۱۷- اصول مدیریت دانش	۳۶
۱-۱۸- مدل‌های مدیریت دانش	۳۸
۱-۱۹- تفاوت علم و دانش	۴۸

۵۰	۱-۲۰- جمع بندی فصل
۵۱	فصل دوم دانش در فرهنگ اسلامی - ایرانی
۵۱	۲-۱- مقدمه
۵۱	۲-۲- اهمیت علم و دانش در آیات قرآن
۵۶	۲-۳- اهمیت علم و دانش در روایات اسلامی
۵۸	۲-۴- اهمیت علم و دانش از منظر مقام معظم رهبری (حفظه الله)
۶۶	۲-۵- اهمیت و ضرورت مدیریت دانش در اسناد فرادستی نظام ج.ا.ا.
۷۲	۲-۶- جمع بندی فصل
۷۳	فصل سوم رویکرد و جهت گیری دانش
۷۳	۳-۱- مقدمه
۷۴	۳-۲- بایدها در رویکرد و جهت گیری دانش
۷۹	۳-۲-۱- مطابقت با معیارها و ارزشها، اسلامی
۹۸	۳-۲-۲- ضدیت با نظام سلطه
۱۰۰	۳-۲-۳- مطابقت با اهداف نظام جمهوری اسلامی ایران
۱۱۰	۳-۲-۴- به نفع بشریت و در خدمت انسان
۱۱۸	۳-۳- نبایدها در رویکرد و جهت گیری دانش
۱۴۱	فصل چهارم تولید و خلق دانش
۱۴۱	۴-۱- مقدمه
۱۴۱	۴-۲- تولید و خلق دانش در رهنمودهای مقام معظم رهبری (حفظه الله)
۱۴۲	۴-۲-۱- کسب دانش
۱۶۴	۴-۲-۲- نهضت و جنبش نرم افزاری
۲۱۱	۴-۲-۳- انجام تحقیق و پژوهش
۲۲۷	۴-۲-۴- الزامات فرهنگی و روانی
۲۳۹	۴-۲-۵- تبدیل دانش ضمنی به عینی
۲۴۵	۴-۲-۶- الزامات ساختاری و سازمانی

۲۴۹	۴-۲-۷- اصلاح معیارهای ارتقاء علمی
۲۵۴	۴-۲-۸- توجه به اصحاب علم، نوآوران و نظریه پردازان
۲۵۷	۴-۳- جمع‌بندی فصل
۲۶۱	فصل پنجم حفظ و نگهداری و انتقال و تسهیم دانش
۲۶۱	۵-۱- مقدمه
۲۶۲	۵-۲- حفظ و نگهداری دانش در رهنمودهای مقام معظم رهبری (حفظه الله)
۲۶۲	۵-۲-۱- تجمیع و ثبت دانش
۲۶۵	۵-۳- انتقال و تسهیم دانش در رهنمودهای مقام معظم رهبری (حفظه الله)
۲۶۶	۵-۳-۱- نهضت آزاد فکری و آزاد اندیشی علمی
۲۷۴	۵-۳-۲- ارتباط، همکاری و هم افزایی علمی بین واحدهای مختلف
۲۹۰	۵-۳-۳- نظریه پردازی
۲۹۴	۵-۳-۴- پیشرفت دانش
۲۹۹	۵-۳-۵- تصفیه دانش
۲۹۹	۵-۴- جمع‌بندی فصل
۳۰۳	فصل ششم به کارگیری دانش
۳۰۳	۶-۱- مقدمه
۳۰۳	۶-۲- به کارگیری دانش در رهنمودهای مقام معظم رهبری (حفظه الله)
۳۰۳	۶-۲-۱- اتصال مراکز علم و تحقیق با مراکز استفاده کننده از علم و تحقیق
۳۲۰	۶-۲-۲- تکمیل چرخه و زنجیره دانش و تبدیل علم و دانش به ثروت
۳۲۶	۶-۲-۳- دانش بنیان کردن امور
۳۲۸	۶-۲-۴- تعامل و همکاری دستگاه‌ها
۳۲۹	۶-۳- جمع‌بندی فصل
۳۳۱	منابع و مآخذ

پیشگفتار

دانش و اطلاعات از مشخصه‌های کلیدی عصر حاضر است تا جایی که طی سال‌های اخیر به دنبال آگاهی از ارزش سرمایه‌های فکری، صاحب‌نظران و متفکرین زیادی سعی در مدیریت این دارایی مهم داشته‌اند و برخورداری از اطلاعات و دانش روز به موقعیتی استوار برای ادامه حیات فردی و اجتماعی تبدیل شده است و دانش جزئی اساسی از سرمایه تولید و منابع انسانی تلقی شده، پایه و اساس شایستگی‌های اصلی و نیز راهبردی برای عملکرد بهتر است. تغییرات سریع و رشد روزافزون دانش و اطلاعات، هر سازمانی را بر آن می‌دارد تا برای بقا، تلاش خود را در مدیریت دانش به کار گیرد. در سال‌های اخیر سازمان‌ها و شرکت‌های مختلف، پیوستن به روند دانش را آغاز کرده‌اند و سازمان دانشی به توانمندی‌هایی دست می‌یابد که قادر است از نیروی اندک، قدرتی عظیم بسازد. بر اهمیت مدیریت دانش و استقرار آن، حنا روزبه‌روز افزوده می‌شود که جای هیچ‌گونه شک و تردیدی را برای مدیران سازمان اجتناب‌ناپذیر، راهبردی الزام‌آور، نه انتخابی داوطلبانه، باقی نگذاشته است.

فرآیندهای مدیریت دانش در مدل‌های مختلف و متعددی مطرح و ارائه شده‌اند. این مدل‌ها وجوه اشتراکی بسیاری باهم دارند و در برخی موارد، تنها تفاوت‌هایی جزئی بین آن‌ها به چشم می‌خورد. تمامی آن‌ها به منظور هدایت فرآیند مدیریت دانش در سازمان‌ها بنا نهاده شده‌اند و تاکنون مدلی که مورد توافق کلیه سازمان‌ها بوده و ایست کارایی مدلی جامع جهت پیاده‌سازی مدیریت دانش محسوب شود، ارائه نگردیده و اکثر سازمان‌ها به بهره‌گیری از مدلی که مناسب ساختار و فرهنگ سازمانی آنهاست گرایش دارند. حال با توجه به این دو نکته اساسی که طراحی و اجرای فرآیند مدیریت دانش در سازمان‌ها از الزامات مدیریتی بوده و گریزی از آن نیست و بدون شک طراحی و اجرای هر الگوی مدیریت دانش ضمن آنکه ریشه در نظام فکری و مبانی فلسفی موردپذیرش آن دارد بلکه نیازمند چارچوبی مفهومی برای عمل است چراکه در غیر این صورت اجزاء مدیریت نه تنها

با همدیگر هماهنگ نخواهند بود بلکه نتایج و اهداف مورد انتظار حاصل نخواهد شد، از طرف دیگر، رویکردهای نظام جمهوری اسلامی ایران، ارزش مدار و به طور کامل متفاوت با رویکردهای حاکم در جهان امروز است؛ پس به طور قطع استفاده از هر مدل و الگویی در مدیریت دانش در سازمانها و نهادهای کشور به خصوص سازمانها و نهادهای مربوط به حاکمیت نظام مناسب نخواهد بود و بی تردید، طراحی و تدوین الگوی بومی مدیریت دانش با داشتن شاخصه‌های اصلی ایرانی - اسلامی از نیازها و ضرورت‌های امروز حوزه مدیریت دانش در کشور است.

در این مقاله به بررسی وضعیت مدیریت دانش طی سال‌های اخیر مورد توجه اندیشمندان کشور قرار گرفته و سازمان‌های دولتی و غیردولتی توجه و گرایش روبه رشدی به موضوع مدیریت دانش نموده‌اند و بهر گس از آن را در دستور کار خود قرار داده‌اند و به منظور کسب برتری و تعالی در تلاش برای کسب این مزیت راهبردی هستند. این موضوع از چنان اهمیتی برخوردار است که در اسناد فراسی نظام ج.ا.ا نیز درج و مورد اهتمام قرار گرفته و سازمان‌های دولتی کشور ملزم به استفاده از آن گردیده‌اند. صرف نظر از اینکه دلیل اهتمام و توجه سازمانها به موضوع مدیریت دانش ریشه در الزام و تأکید قانونی در اسناد فرادستی کشور است یا ریشه در انتخابی داوطلبانه و عالمانه به منظور کسب این مزیت راهبردی دارد و یا اینکه به عنوان یک رویکرد تشریفاتی و ژست مدیریتی مورد اهتمام قرار گرفته، به هر حال استفاده از الگو و مدلی به منظور برنامه ریزی اجرای فرآیند مدیریت دانش، به پیش نیاز و ضرورتی انکارناپذیر تبدیل شده است. هرچند راه درست، انتخاب عالمانه و آگاهانه آن است که اجرای فرآیند مدیریت دانش در کشور مبتنی بر نظام ارزشی مورد تأکید و انتظار جمهوری اسلامی ایران، فرهنگ حاکم و شرایط و وضعیت کشور، طراحی و اجرا گردد لیکن بسیاری از سازمانها بدون توجه به این مهم، با اهمیتی مضاعف به پیاده سازی مدل و الگوهای موجود که عمده آنها از ترجمه متون خارجی حاصل آمده و مبتنی بر نظام فکری و فلسفی غربی هستند پرداخته‌اند و این موضوع منجر به ایجاد شکاف بین وضع مطلوب و مورد انتظار با وضع موجود گردیده است؛ بنابراین ضرورت دارد

مفهوم مدیریت دانش با استفاده از دستاوردهای ارزشمند بشری در این حوزه و مبتنی بر نظام ارزشی، فرهنگ حاکم و شرایط و وضعیت بومی کشور مورد بازتعریف قرار گیرد.

استفاده از رهنمودهای رهبر معظم انقلاب اسلامی، حضرت آیت‌الله‌العظمی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) به‌عنوان سندی فرادستی و یکی از منابع و گنجینه‌های ارزشمند موجود، نه تنها از این حیث که معظم له به استناد قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، رهبری نظام را به عهده دارند و قوای سه‌گانه تحت امر معظم له هستند و اجرای رهنمودهای ایشان الزام شرعی و قانونی دارد، حائز اهمیت است، بلکه به این علت که رهنمودهای معظم له برخاسته از تعالیم حق تعالی، بین اسلام و مذهب حق شیعه جعفری، منشور کاملی از تفکر و نگرش اسلامی از نوع رستگرتیز و اصیل است و مبتنی بر تجربه راهبردی و گرانسنگ رهبری نظام جمهوری اسلامی ایران در عبور از چالش‌های بزرگ و حساس و برخوردار از اشراف بر امور کلان کشور است و البته از مزایای دیگری چون در دسترس بودن، اشتراک زبانی و آسان و همه‌فهم بودن نیز برخوردار است؛ رجوع و بهره‌برداری از رهنمودهای معظم له می‌تواند راهگشای حل بسیاری از مسائل کشور بوده و مبنای مناسبی برای طراحی مدل بومی ایرانی اسلامی مدیریت دانش باشد. بنابراین یکی از بهترین مراجع برای شناسایی و احصاء مؤلفه‌های مدیریت دانش در راستای تاوین الگوی ایرانی - اسلامی مدیریت دانش، رهنمودهای مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) است. مسئله و دغدغه ذهنی محقق این بوده که مفهوم مدیریت دانش را با استفاده از دستاوردهای بشری و مبانی علمی و نظری حوزه مدیریت دانش و مبتنی بر رهنمودهای امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) بازتعریف و بومی‌سازی شود و نکات و ملاحظات مدنظر معظم له در این حوزه از بیانات ایشان استخراج و احصاء گردد. بر همین اساس کار پژوهشی گسترده‌ای انجام پذیرفت و رهنمودهای مقام معظم رهبری در این کتاب جمع‌بندی و ارائه گردید.

مخاطب این کتاب جامعه علمی کشور به‌خصوص پژوهشگران و فرهیختگانی که در حوزه مدیریت دانش در حال تلاش و پژوهش علمی هستند و نیز مدیران و مسئولین سازمان‌های دولتی و منسوب به نظام جمهوری اسلامی ایران است که طی سال‌های اخیر

دغدغه بهره‌گیری از مزیت راهبردی مدیریت دانش در سازمان‌های خود را داشته به دنبال پیاده‌سازی الگوهای مدیریت دانش موجود که عمدتاً غریبومی و ناهماهنگ با شرایط فرهنگی کشورند، است هرچند آنچه در این کتاب ارائه گردیده الگوی کامل و قوام‌یافته مبتنی بر سیاق الگوهای علمی مدیریت دانش موجود که عمدتاً غریبومی هستند نیست و تا تبدیل شدن به یک الگوی اسلامی - ایرانی نیازمند تلاش و مجاهدت‌های علمی است لیکن به‌عنوان یک سرآغاز و فتح باب در این حوزه و درآمدی بر یک الگوی اسلامی - ایرانی مدیریت دانش می‌تواند توجه کسانی که دغدغه طراحی الگوهای بومی اسلامی - ایرانی را دارند به خود جلب نماید.

کتاب پیش رو در بخش فصل سازمان‌دهی و ارائه گردیده است فصل اول کتاب کلیاتی از مفهوم مدیریت دانش مبتنی بر دستاوردهای بشری موجود را ارائه نموده و مطالعه این فصل، کمک خوبی به مدیران و مسئولین می‌نماید تا با کلیات این مفهوم آشنا شوند. فصل دوم کتاب با رجوع به مبانی نظری انقلاب اسلامی ایران ازجمله منابع اسلامی (قرآن و سنت)، رهنمودات مقام معظم رهبری (حفظه الله)، اسناد و قوانین فرادستی نظام جمهوری اسلامی ایران (قانون اساسی و سیاست‌های کلان ابلاغی) به جایگاه و اهمیت دانش و مدیریت دانش می‌پردازد. فصل سوم کتاب به موضوع مهم و بنیادین رویکرد و جهت‌گیری دانش که در رهنمودهای مقام معظم رهبری به‌خوبی متجلی است و یکی از نقاط افتراق اصلی دانش از منظر ایشان با دانش در سایر الگوهای مدیریت دانش موجود محسوب می‌گردد می‌پردازد. فصل چهارم تا ششم کتاب به مؤلفه‌های اصلی مدیریت دانش شامل خلق و تولید دانش، حفظ و نگهداری دانش، انتقال و تسهیم دانش و به‌کارگیری دانش را در رهنمودهای مقام معظم رهبری بررسی نموده در پایان فصل جمع‌بندی مختصر و جامعی از رهنمودهای ایشان را ارائه می‌نماید.

مطالعه این کتاب نگاهی کلان و مبتنی بر نگرش مقام معظم رهبری (حفظه الله) در حوزه دانش و مدیریت دانش ایجاد می‌نماید و انشاء الله، چراغ راه رسیدن به آرمان‌های بلند و متعالی نظام جمهوری اسلامی ایران در حوزه دانش و مدیریت دانش خواهد بود.